

10.5.2011

Selvityshenkilö Arne Wessberg

Kommentti hyvitysmaksusta

Hyvitysmaksu *sui generis* –luonteisena maksuna sisältää välillisesti piirteitä tekijänoikeudellisesta pakkolisenssikorvauksesta. Aito pakkolisenssikorvaus on teoksen käyttäjän lain sallimasta käytöstä maksama korvaus, mutta hyvitysmaksutapauksessa maksuvastuu on laitteen maahantuoajalla tai valmistajalla ja yksityinen kopioija (ehkä) maksaa korvauksen välillisesti laitteen hinnassa.

Toisaalta hyvitysmaksussa on vahvoja piirteitä myös verosta, sillä maksuvelvollisuus ei suoraan liity teoksen tosiasialliseen käyttöön (laitteille tallennetaan aineistoa, joka ei ole tekijänoikeussuojattua tai joka on itse tehtyä) ja maksaja on muu kuin teoksen tosiasiallinen käyttäjä.

Pohjimmiltaan kysymys on kulttuuripoliittisesta keinosta, jolla tuetaan tekijöitä, esittäviä taiteilijoita, tuottajia ja valokuvaajia.

Perusoikeuksien kannalta hyvitysmaksua on punnittava paitsi tekijöiden omaisuuden suojan, myös sananvapauden sekä maksuvelvollisten elinkeinonharjoittajien elinkeinovapauden kannalta. Jos kuluttaja esimerkiksi on hankkinut korvausta vastaan musiikkia tai elokuvia ja kopioi tai tallentaa ostamansa teokset omaa käyttöönsä varten, hänen mahdollisuuttaan viestien vastaanottamiseen heikentää kopiointialustan hintaa rasittava ”tuplamaksu”. Maksuvelvollisuuden vyörytys kotikopioinnista esimerkiksi broadcastereille, jotka jo maksavat täyden hinnan lähetyks- ja tallennusoikeuksista, olisi puolestaan suhteeton heikennys heidän elinkeinovapauteensa.

Kyseenalaistamme tavoitteen, että hyvitysmaksutuoton tulisi olla ”vakaampi ja ennustettavampi”. Jos hyvitysmaksu nähdään eräänlaisena tekijänoikeuskorvauksena, on otettava huomioon se tekijänoikeuskorvauksiin liittyvät piirre, etteivät korvaukset juuri koskaan ole vakaita ja ennustettavia. Ne riippuvat täysin siitä, kuinka laajaa teosten käyttö kulloinkin on. Se, että korvaustuotot laskevat, voi johtua muistakin syistä kuin kopioinnin pirstoutumisesta erilaisiin laitteisiin. Kyse voi esimerkiksi olla lisensioitujen palvelujen kasvamiseen liittyvästä yksityisen kopioinnin vähentymisestä. **Saavutettujen etujen puolustaminen ei voi olla oikeuspoliittinen peruste hyvitysmaksulle.**

Jos yksityiseen kopiointiin liittyvää kulttuuripoliittista tukea halutaan ylläpitää, rahoitus tulisi järjestää budjettivaroin. Uusi lähetyks- ja tallennuskorvausten päälle tuleva tulonsiirto tv- ja radioyhtiöiltä viestintärahadon kautta tekijöille olisi kohtuuton, epäoikeudenmukainen ja perusoikeuksien kannalta kyseenalainen keino, joka heikentäisi entisestään tekijänoikeuden legitimitettä.

Satu Kangas

johtaja, lakiasiat ja viestintäpolitiikka
Viestinnän Keskusliitto